

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

2. Posebni načini Marijine saradnje kod djela utkupljenja uopće.

Načelno Marijino stanovište, po kojem ona s Kristom sačinjava jedinstveni princip otkupljenja, podaje nam putokaz za rješenje pitanja, kakvu značajku nosi na sebi Marijina otkupna saradnja. Hoćemo li stoga da ovo pitanje riješimo, treba da si dozovemo u pamet načine, na koje je Kristova muka i smrt prouzročila naše spasenje i obilježja, koja Kristovo otkupno djelo na sebi nosi.

a) Sv. Toma, a iza njega ostali bogoslovi, govore, da je Kristova muka i smrt prouzročila naše spasenje na način zasluge — per modum meriti, na način zadovoljštine — per modum satisfactionis, na način žrtve — per modum sacrificii, na način otkupa — per modum redemptionis.

Zadovoljština — satisfactio jest popravljavanje nanešene nepravde i to prema načelu jednakosti. To jest popravak nepravde mora svojom vrijednosti dosizati veličinu krivnje, koja je povredom nanešena. Kad je prema tomu govor o Bogu, zadovoljština treba da je tolike cijene, kolike je zločin, koji se nalazi u vrijeđanju Božjeg veličanstva t. j. neizmjerne cijene, jer je i zločin u moralnom redu u neku ruku neizmjeran. Neposredni je učinak zadovoljštine ukidanje krivnje.

Prema tome muka i smrt Kristova u toliko je prouzročila naše spasenje na način zadovoljštine, u koliko je u sebi bila moćna, snažna i vrijedna, da direkte ukloni krivnju, u koju čovjek unilazi grijehom.

No imajući kao direktni svoj učinak uklonjenje krivnje, Kristova je muka i smrt promatrana u svijetlu zadovoljštine

imala i indirektni učinak: povratak milosti. To je i posve nužno. U svrhunaravnom naime redu nema s Bogom prijateljstva na drugi način nego jedino po milosti. Zapreka pak Božjem prijateljstvu jest jedino krivnja — grijeh. Ako se prema tome daje za grijeh zadovoljština, nastaje među Bogom i čovjekom odnos prijateljstva ili drugim riječima nužno se u čovječju dušu vraća milost, koja čini svu bit i osnov Božjeg prijateljstva prema čovjeku. Tako evo Kristova muka promatrana kao zadovoljština za grijehe imade kao direktni učinak ukinuće krivnje, a indirektni povratak milosti, koja se grijehom gubi.

Ovaj karakter Kristove muke tako je očit, da se čini nepotrebno iznositi za to posebne dokaze. Sv. Pismo nedvojbeno uči, da je Sin Božji poslan na svijet, da odnese nepravde ljudske.⁵⁷ On je »izbrisao pisanu zadužnicu, koja je svjedočila protiv nas te ju odstranio prikovavši je na križ.«⁵⁸

No obnova milosti i čitavoga svrhunaravnoga života u čovjeku od tolike je cijene, da bi bilo krivo smatrati čitavo ovo velebno djelo samo kao indirektni učinak Kristove zadovoljštine. Treba stoga u Kristovoj smrti i mucu naći novo svijetlo, novo obilježje, novu značajku, po kojoj ona jest i može da se smatra direktnim, neposrednim uzrokom onoga počela, koje je obnovilo i obnavlja svijest — posvetne milosti. Ta osebina Kristove muke, po kojoj ona biva direktni uzročnik milosti, jest u tome, što Kristova muka i smrt imade značaj zasluge. Stoga bogoslovi kažu, da je Kristova smrt prouzročila naše spasenje na način zasluge.

Pojam zasluge izaziva u duši pojam plaće. Zasluga i plaća odnose se na istu stvar. Ono naime jest i zove se plaća, što se nekome vraća kao cijena za učinjeno djelo. Kad se dakle kaže, da je Kristova muka prouzročila naše spasenje na način zasluge, onda se time hoće reći, da je Kristovom mukom Bogu dano i prikazano neko djelo, neka vrijednost, za koju nam Bog kao plaću vraća to, da za ljudski rod otvara nebeske izvore Božanske milosti. U tom smislu govori sv. Pismo, da smo

⁵⁷ Is. 53.

⁵⁸ Kološ. 2, 14.

otkupljeni »skupocjenom krvlju Krista kao nedužna i neokaljana janjeta«. ⁵⁹

Kristova je konačno muka prouzročila naše spasenje na način žrtve i otkupa — per modum sacrificii et redemptionis. Kad kažemo: na način žrtve i otkupa, onda ne mislimo time navesti neka nova dva načina djelovanja, koja bi se razlikovala od djelovanja na način zasluge i zadovoljštine. Hoće se time reći samo to, da Kristova smrt, koja naše spasenje polučuje na način zadovoljštine i zasluge, imade na sebi karakter i prave žrtve i pravog otkupnog čina.

Velimo najprije, da Kristova smrt imade karakter prave žrtve. Žrtva (sacrificium) jest odlični čin kreposti bogoštovlja (actus virtutis religionis), koja giba i sklanja volju, da Bogu, kao vrhovnom počelu sviju stvari, dade dolično poštovanje.

Žrtva u širem smislu jest svaki bilo vanjski bilo unutrašnji čin, kojim se Bogu iskazuje štovanje. U užem i pravom smislu žrtva jest prinošenje i barem djelomično uništenje neke vidljive stvari u čast Bogu. Rekosmo, da je žrtva odličan čin kreposti bogoštovlja, jer se njime najbolje i najjače izražava dužno priznanje apsolutnog gospodstva Božjeg, budući da mimo uništenja neke stvari u čast Bogu umjesto vlastitog života nema zgodnijeg načina, kojim bismo simbolizirali potpunu vlast Božju nad nama i nad čitavim stvorenjem.

Kristova smrt imade bez svake sumnje karakter prave žrtve. Prelazeći preko ostalih dokaza ove opće priznate istine, spominjemo tek riječi apostola Pavla u poslanici na Efeš. (5₂): »I živite u ljubavi, kao što je i Krist ljubio nas i predao sebe za nas kao prinos i žrtvu Bogu na slatki miris.«

No ne samo kao žrtva nego se Kristova zadovoljština mora promatrati sa posebnim obzirom, u koliko se njome oslobađamo ropstva. Zbog grijeha zapali smo u ropstvo đavolsko. Od toga ropstva oslobađa nas Krist. Otkupna cijena jest Kristova krv, koju je Otac tražio za našu slobodu. Zato se evo za Kristovu žrtvu, koja je kao cijena otkupa prikazana Ocu za naše oslobođenje iz đavolskog ropstva, kaže, da je prouzročila naše spasenje na način otkupa — per modum redemptionis.

⁵⁹ I. Pet. 1, 18—19.

b) Izloživši ukratko odlike Kristova djela i načine, kako je njegova muka prouzročila naše spasenje, treba sada da odgovorimo na pitanje, da li i Marijina otkupna saradnja nosi na sebi karakter sviju onih značajki, koje i samo Kristovo djelo. No prije nego prijedemo na dokazivanje, da Marijina otkupna saradnja imade, dakako u određenoj podređenosti i ovisnosti, sve odlike Kristova otkupna djela, treba da naglasimo, da je Marija postala najuža saradnica otkupljenja svojim mukama i patnjama, što ih je čutjela u Sinovljevoj boli i mucu te da dosljedno u prvome redu u ovoj patnji treba tražiti sve načine, na koje je Marija saradivala u otkupljenju.

Razlog je očit. U sv. Pismu neprestano se naše otkupljenje pripisuje Spasiteljevoj mucu i smrti prema riječima sv. Mateja (20₂₈): »Sin čovječji došao je da dade život svoj u otkup za mnoge«. Iako dakle ostale trpnje i djela Kristova nijesu bila bez vrijednosti s obzirom na naše otkupljenje, ali opet stoji, da je po Očevoj odredbi i volji, koja je kod pitanja zadovoljštine i primanja zasluga od bitne važnosti, formalni uzrok našeg otkupljenja Kristova muka i smrt. Ona je po Očevoj volji bila u prvom redu određena, da se njome plati otkupna cijena, dok su ostala djela za taj cilj doprinosila samo svojom vezom sa krvnom žrtvom, u kojoj su ona našla svoje usavršenje i završetak. Ako je dakle Krist stekao naše otkupljenje upravo u smrti i mucu, ako je nadalje Marija, košto vidjesmo, najuža saradnica otkupljenja, onda je već odatle očit, gdje se u Kristovim djelima imade tražiti najuža i najtjesnija Marijina saradnja.

I. Prvo dakle što treba da naglasimo jest, da je Marija upravo po svojoj mucu i bolovima, što ih je trpjela u Kristovoj mucu, postala najuža saradnica otkupljenja i najtjesnije sjedinjena s Kristom u jedan jedinstveni, adekvatni princip otkupljenja.

Da je upravo po mucu i trpljenju Bl. Dj. Marija najstvarnije sudjelovala kod našeg spasenja kao prava njegova suuzročnica, slijedi već iz temeljnog mariološkog principa, da je Marija u djelu otkupljenja s Kristom najuže združena. Dosljedno ona je kao saradnica otkupljenja združena s Kristom i u trpljenju, po kojem nam je formalno stečeno spasenje. Ma-

rijina dakle muka, bol i patnje, što ih je čutjela s Kristom, dok je trpio i umirao, ulazi u otkupni princip kao supočelo, koje s drugim vrhovnim počelom: Kristovom mukom, sačinjava jedan jedinstveni uzrok, koji je proizveo naše spasenje: Kristova patnja i Marijina supatnja.

Ovo je međutim istina tako lijepo osvijetljena u crkvenoj tradiciji. Tomu je odličan svjedok ponajprije Sv. Alberto Veliki u djelu: *Mariale sive quaestiones super Evangelium*: *Missus est*, u kojem jasno ističe princip, da je Marijina supatnja s Kristovom patnjom i smrću proizvela naše spasenje. Razlažući naime, da Bl. Dj. Marija nije morala imati nikakvih redova kaže: »Časti su u crkvi zbog službe i službeništva. Bl. Dj. Marija nije uzeta od Gospodina u službeništvo, nego u dioništvo i pomoć (in consortium et adiutorium) prema onoj: »Načinimo mu pomoćnicu sličnu sebi.«⁶⁰ Ovaj princip Marijina sudioništvovanja primjenjuje sv. Alberto V. na Bl. Dj. Mariju upravo koliko je s Kristom trpjela za spasenje ljudi. Ponajprije naime evo ovako kaže: »Preblažena pak Djevica uzeta je u pomoć spasenja i u dioništvo kraljevstva: ona je naime sama, dok su sluge pobjegli, zajednički trpjela (compassa est). Zato je i jedina zadobila dioništvo kraljevstva ona, koja je bila pomoćnica u radu, prema onoj: Načinimo mu pomoćnicu sličnu njemu.« Drugi dokaz navodi ističući, da je »saopćenje trpnje« (communicatio passionis) privilegij Bl. Dj. Marije. Ovako naime kaže: »I tako je ona jedina bila, kojoj je dana ova povlastica, naime »communicationis passionis«, kojoj je Sin, da joj uzmogne dati nagradu, htio udijeliti zaslugu trpnje i, da je načini dionicom dobročinstva otkupljenja, htio je da bude i dionica i kazne trpljenja (poenae passionis)«. Kroz čitavo spomenuto djelo sv. Alberta provlači se nauka o sutrpnji Bl. Dj. Marije kao sudrugarice Krista, koji trpi. Tako n. pr. dokazujući, da Bl. Dj. Marija nema nikakvih redova ovako kaže: »U redu Crkve najviši je papa, koji je zamjenik Isusa Krista. Blažena pak Djevica nije zamjenica, nego pomoćnica i družica (coadjutrix et socia), dionica u kraljevstvu, koja je bila dionica u patnji za ljudski rod, kada je, dok se svi službenici i učenici razbježali, sama ostala pod križem i rane, koje je Krist primio

⁶⁰ Mar., qq. 36—43.

na tijelu, sama primala na srce: stoga joj i mač tada prob'o dušu.«⁶¹ Na drugome opet mjestu kaže: »Rodila je dakle (Bl. Dj. M.) svoga prvorođenca bez boli u svome porodu, a kasnije je zajedno čitav rod ljudski rodila u mucu Sina, gdje je postala pomoćnica slična njemu, gdje je ona, majka milosrđa, pomogla Oca milosrđa u najvišem djelu milosrđa i zajedno s njime preporodila sve ljude. Ovo je preporođenje bilo s najvećom boli jednoga i drugoga.«⁶² Tako evo po nauci sv. Alberta Velikog. Bl. Dj. Marija upravo po svojoj trpnji, koju je ćutjela u mucu Sina, ulazi u najužu vezu s Kristom kao otkupiteljem i upravo dok sama trpi zbog Sina, koji trpi, čini sa Sinom jedinstveni princip otkupljenja.

Sv. Antonije florentinski opet veli: »Jedina je (Bl. Djeвица) bila, kojoj je dana povlastica: sudioništvovanje u trpnji (communicatio passionis), te da nju učini dionicom dobročinstva otkupljenja, da, kao što je bila pomoćnica otkupljenja po sutrpnji (adjutrix redemptionis per compassionem) tako bude majka sviju ponovnim stvaranjem (per recreationem) [Summa, p. 4, tit. 15, cap. 20, § 14]. Na drugom opet mjestu kaže, da nije dolikovalo, da Krist bude sam nego da uz njega bude majka njegova, »koja mu je dana na pomoć u otkupljenju po golemoj supatnji (per compassionem maximam)« (Summa, p. 4, tit. 15, cap. 44, § 9).

Ovu je nauku jasno naglasio i Pijo X. govoreći: »Osım toga treba presvetoj Bogorodici ne samo to u hvalu upisati, što je jedinorođenome Bogu, kad se kanio roditi iz ljudskih udova, pružila tvar svojega tijela, da se iz nje priredi žrtva za spasenje ljudi, nego i dužnost, da ovu istu žrtvu čuva i hrani i u određeni čas stavi pred žrtvenik. Odavle je nastala zajednica života i napora između majke i sina, koja se nikada nije razvrgla tako, da riječi prorokove jednako pristaju na oboje: »Utrošio se u boli život moj, a godine moje u kukanju (Ps. 30. 11). A kad je sinu došao zadnji čas, stajaše uz križ Isusov njegova majka i ne bijaše samo zaokupljena užasnim prizorom, nego se upravo radovaše, što se njezin jedinac prinosi za spasenje ljudskoga roda, a i trpjela je s njim zajedno u velikoj

⁶¹ Q. 150, l. c. p. 219.

⁶² Q. 148 l. c. p. 214.

mjeri, da bi sama, kad bi bilo moguće, podnijela sve muke, koje je sin podnio.«⁶³

Čvrsta je dakle nauka, da je Bl. Dj. Marija pod križem s Kristom zajedno trpjela za spasenje roda ljudskoga. Stoga kao što govorimo o trpnji i mucu Kristovoj, tako treba da govorimo i o supatnji Marijinoj. No ovoj se supatnji, kako vidjesmo, ne smije dati samo osobni karakter. Nije to trpnja, kojom je Djevica stekla zasluge samo za sebe nego je to trpnja, koja je s Kristovom trpnjom prinesena i primljena od Oca kao uzrok našeg spasenja. S tom je trpnjom Marija nešto stvarno pridonijela za naše spasenje. Nitko naima ne niječe, da je Bl. Dj. Marija pretrpjela golemu osobnu bol, ali ako se ova trpnja promatra u svijetlu principa, da je Marija združena i sjedinjena s Kristom u službi otkupljenja, onda se nedvojbeno vidi, da je osobna Marijina patnja i bol prinešena i primljena kao cijena otkupljenja roda ljudskoga. Nema nikoje sumnje, da se Marijina supatnja ne bi tako emfatički isticala, kad bi ona imala samo personalni karakter i kad bi ona bila zaslužna samo njoj samoj. Ako se ipak ova tvrdnja ističe s posebnom emfazom, ako se ona pače naziva osobnom povlasticom Bl. Djevice Marije, onda ona nužno imade drugi karakter nego primjerice bol i sućut Ivanova i pobožnih žena pod križem. To se može protumačiti samo tako, što Marijina trpnja ulazi u princip otkupljenja. I upravo radi toga, jer ova bol ulazi u princip otkupljenja, kaže se, da je Marija po njoj obnovila ljudski rod. To je potvrdio i Benedikt XV. riječima: »Tako je sa Sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo zajedno umrla, — da se pravom može reći, da je ona s Kristom otkupila rod ljudski.«⁶⁴

Izloživši evo, kako je Bl. Dj. Marija upravo po svojoj mucu, patnji i sućuti s Kristom postala najuža saradnica otkupljenja, treba sada da pokažemo, da je upravo ova Marijina saradnja preko muke i bolova imala na sebi sve one oznake i odlike, koje i Kristova muka. To jest, košto je Kristova muka prouzročila naše spasenje na način zadovoljštine, zasluge, žrtve i otkupa, tako i Marijina saradnja, osobito u mucu, bolovima, supatnji i sućuti s Kristom, imade na sebi karakter spo-

⁶³ Ad diem illum, 2. febr. 1904.

⁶⁴ 22. Mart. 1918. cf. Acta Apost. Sedis 1918. p. 182.

menutih obzira. Njezina je dakle suradnja prouzročila naše spasenje ne samo na način zasluge, nego i na način zadovoljštine; ona nadalje imade karakter pravog otkupa i prave žrtve.

II. Nastaje dakle pitanje, da li je Marija sudjelovala kod otkupljenja na način zasluge — per modum meriti.

Pitanje Marijinih zasluga razmotrit ćemo u interesu dobrog poznavanja Marijina utjecaja na čitavo otkupno djelo u potpunom njegovom opsegu, to jest ne samo u koliko su te zasluge stečene sudjelovanjem kod formalnog otkupnog čina — Kristove muke i smrti, nego, koliko su povezane i s ostalim Marijinim djelima utjecale na ekonomiju spasenja.

Da međutim na ovo pitanje odgovorimo, potrebno je prije svega tačno objašnjenje i dioba pojma zasluge — meriti.

Zasluga je vlastitost moralnog čina, zbog kojeg se smatra da je vrijedan nagrade ili kazne. Zasluga se dakle razlikuje i od moralne dobrote odnosno zloće čina kao svoga uzroka i od nagrade odnosno kazne kao svoje posljedice. Obično se i samo moralno djelo naziva zaslugom, ali po formalnoj svojoj definiciji zasluga je onaj snošaj, koji postoji između moralnosti čina i naplate, koja je s njome povezana.

Zasluga je također, kako se iz definicije vidi, i kako već prije spomenusmo, nešto različito i od zadovoljštine i od prošnje (impetratio). Razlikuje se od zadovoljštine, jer je cilj zasluži nagrada, a zadovoljštini, da se nadoknadi nepravda. Razlikuje se i od prošnje. Premda naime i zasluga i zazivanje ili prošnja giblju Boga na nagradu, a ono je ipak razlika u tome, što zasluga giba Boga na nagradu zbog unutarnje vrijednosti samoga djela, dok se kod prošnje (impetratio) nagrada očekuje na temelju molbe, gdje je prema tome učinak zavisan o dobrohotnosti onoga, koga moliš. Pojam i vlastitost prošnje (impetratio) pripada samo molitvi, dok je zasluga skopčana sa svakim dobrim djelom, dakle i sa molitvom. Stoga primjerice anđeli svojim molitvama mogu za nas nešto isprositi (impetrare), ali ne zaslužuju, dok mi opet svojim molitvama, ako su valjane, možemo steći zasluge, a da ipak ne isprosimo ono, što molimo.

Treba da nešto spomenemo i o diobi zasluge. Puštajući s vida drugu diobu treba spomenuti, da je zasluga dvostruka: zasluga po pripadnosti, po pravu (meritum de condigno) i za-

sluga po prikladnosti ili primjerenosti (*meritum de congruo*). U zasluži po pravu postoji jednakost između zaslužnog djela i nagrade, dok u zasluži po primjerenosti te jednakosti nema, nego nagrada nadvisuje vrijednost djela. Baš stoga po ovoj prvoj zasluži stiže čovjek pravo (*jus*) na nagradu, a Bog, za koga se djelo čini, imade dužnost (*debitum*), da to djelo nagradi, dok kod one druge zasluge postoji tek neka primjerenost i prikladnost, da se nagrada dobije.

Da djelo imade značaj zasluge po pravu ili pripadnosti (*de condigno*) potrebno je uz druge uvjete ponajprije to, da je djelo učinjeno u posvetnoj milosti. Ovo je posve očividno, jer kad bi teški grješnik mogao štogod zaslužiti po pravu, slijedilo bi, da je čovjek u isto vrijeme dostojan i vrijedan i vječne smrti, jer je teški grješnik, i vječnoga života, jer bi u supoziciji mogao po pravu zahtijevati od Boga vječnu nagradu.

Za zaslugu po pravu potrebno je nadalje obećanje Božje. Iako je naime djelo učinjeno u posvetnoj milosti, nije još tim samim takovo, da Bog mora za nj dati vječnu nagradu. Zato je potreban poseban ugovor ili obećanje. Radnik, koji je cijeli dan radio u vinogradu, a nije sklopio ugovora niti je najmljen, zaslužuje možda nagradu temeljem neke primjerenosti, koja se dolikuje kod vlasnika vinograda, ali nipošto temeljem prava. Zato je kod zasluga po pravu sa strane Božje svakako potrebno Božje obećanje i Božja odredba, koja za djela učinjena u milosti određuje vječnu nagradu. Ta je tvrdnja posve jasna i opravdana. Ta »tko mu je (Bogu)«, kaže sv. apostol Pavao »prije što dao, da mu se uzvati«,⁶⁵ Stoga i veli sv. Augustin. »Postao je dužnik naš, ne time što bi od nas štogod primio, nego zato, što mu se svidjelo, da nam obeća.«⁶⁶

Izloživši pojam zasluge laglje ćemo sada odgovoriti na pitanje, da li je Marija mogla i dali je ona uistinu sudjelovala kod našega otkupljenja na način zasluge tako, da bismo mi svoje spasenje uz Kristove zasluge dugovali i zaslugama Bl. Dj. Marije.

Imajući pred očima sve, što rekosmo, postavljamo o Marijinoj zasluži s obzirom na otkupljenje ove tvrdnje:

⁶⁵ Rim. 11₃₅.

⁶⁶ Sermo 156 de verbis apostoli c. 2.

1. Bl. Dj. Marija nije ponajprije mogla zaslužiti zaslugom po pravu (*merito de condigno*) ni toga, da Krist postane čovjekom uopće (*incarnatio in se*) ni toga, da narav ljudsku primi od žene (*maternitatem divinam in genere spectatam*) ni toga, da baš ona sama postane majkom Božjom. Razlog je očevidan. Zato naime šalje Bog Otac svoga Sina rođenoga od žene na svijet, da spasi i otkupi svijet. Krist Bog jest dakle počelo sviju milosti, koje se dobivaju iza Adamova pada. Ako je tako, onda je posve očito i to, da Krist kao počelo milosti, koja kao apsolutno nuždan uvjet jedina osposobljuje ljudsko djelo da bude zaslužno, nije mogao biti predmet Marijine zasluge po pravu (*de condigno*), kad ta zasluga Kristovu milost pretpostavlja. To je ono, što kažu bogoslovi: *Principium meriti non cadit sub merito*. To vrijedi i za materinstvo Božje, koje kao preduvjet utjelovljenja, preko kojeg dolazi Krist sa svojom milošću, nikako ne može biti predmet nečije zasluge po pravdi, ili pripadnosti.

2. No ipak je Bl. Dj. Marija zaslužila na neki način i samo materinstvo Božje i utjelovljenje, kako se to vidi i iz liturgije i iz nauke bogoslova. Crkva pozdravlja Mariju: »Kraljice neba, raduj se, jer, koga si zaslužila nositi, uskrsnu, kako je rekao.« Sv. Augustin veli: »(O bl. Djevici Mariji) radi Gospodnje časti, nikakva uopće neću pitanja stavljati, kad se radi o grijehu: ... ona je zaslužila da začne i rodi onoga, za koga je stalno, da nije imao nikakva grijeha.«⁶⁷ Sv. Toma opet kaže: »Treba reći, da je Bl. Dj. Marija zaslužila nositi Gospodina, ne zato, jer je zaslužila, da se on utjelovi, nego, jer je po milosti, koja joj je dana, zaslužila onaj stupanj čistoće i svetosti, da po primjerenosti (*congrue*) može postati majka Božja.«⁶⁸ Ova istina slijedi i iz općenito prihvaćenih teoloških principa. Očito je naime, da je Bl. Dj. Marija prema načelu, da se umnožavanje milosri mjeri prema ljubavi i milosti, kao presveta i najčistija osoba svojim djelima po pravu zaslužila (*de condigno*) najveću milost i svetost. Nema također nikoje sumnje, da se je ovom predivnom čistoćom i pregolemom svetošću primjereno (*congrue*) spremala i osposobila, da postane majkom Božjom. Opravdano

⁶⁷ De natura et gratia, c. 36; Migne P. L., t. 44. col. 267.

⁶⁸ III. P., q. 2. art. 11. ad 3.

se stoga može reći, da je Bl. Djev. Marija svojim zaslužnim činima primjereno (*congrue*) zaslužila, da bude majkom Božjom. Dakako, ova zasluga, kao što smo vidjeli, ne prekoračuje granice primjerenosti (*congruitatis*), jer se ni na koji način ne može reći, da materinstvo Božje po pravdi (*ex justitia*) pripada bilo kojem pa i najsvetijem i najtežem moralnom djelu.

3. Bl. Dj. Marija zaslužila je naše spasenje i u toliko, što je zaslužila neke okolnosti spasenja, napose njegov brzi dolazak. Ova je tvrdnja očita. Prema općem mišljenju bogoslova nema nikoje sumnje, da su svetitelji Staroga Zavjeta mogli svojim zaslugama pospješiti dolazak Krista. Što više oni su to doista i učinili (Gl. Daniel 9, Ps. 11, Malach. c. 3). Ako su pak sveci Staroga Zavjeta to de facto učinili, ili barem mogli činiti, onda nema dvojbe, da je to ne samo mogla nego i uistinu učinila Bl. Dj. Marija. Ta ako itko, a ono je Bl. Dj. Marija čeznula, željela i molila skori dolazak Mesijin. Time je dakako zaslužila njegov dolazak. Karakter ove zasluge nije po općem mišljenju bogoslova de condigno, po pripadnosti, po pravdi, nego po prikladnosti ili primjerenosti (*de congruo*).

4. Ali sada nastaje mnogo važnije pitanje, da li je Bl. Dj. Marija svojim zaslužnim činima bilo na koji način utjecala na naše spasenje ne samo indirekte, zaslužujući samo zaslugom po primjerenosti ubrzanje utjelovljenja Sina Božjega i svoju osobnu čast Božje matere, nego i direktne, to jest, da li je Marija bilo na koji način zaslužila ono, što nam je zaslužio Krist i po čemu je on postao naš formalni otkupitelj i posrednik.

Odgovarajući na ovo pitanje kažemo, da je Marija zaslugom primjerenosti ili prikladnosti (*merito de congruo*) zaslužila sve ono, što nam je Krist zaslužio zaslugom po pravdi ili pripadnosti (*merito de condigno*).

Ova je nauka kao neosporiva istina naglašena u dokumentima osobito novijih papa i teologa te je posve u skladu s opće priznatim teološkim principima. Tu je nauku osobito naglasio Pijo X. kad kaže: »Jer (Marija) svekolike nadvisuje svetošću i tijesnom povezanošću s Kristom, i jer prihvaćena od Krista k djelu ljudskog spasenja, nama, kako vele, po prikladnosti (*de congruo*) zaslužuje ono, što je Krist zaslužio po pripadnosti (*de condigno*, po pravdi).«⁶⁹

⁶⁹ Enc. Ad diem illum, 2. Febr. 1.904.

U ovim je papinskim riječima sadržana sva nauka, koju treba držati o Marijinih zaslugama kod djela otkupljenja. Analiza papine izjave otkriva nam uporište, na koje se ova nauka oslanja.

Kao prvi temelj tvrdnje, da je Marija nama zaslužila po prikladnosti sve ono, što nam je Krist zaslužio po pripadnosti jest Marijina svetost, njezina milost i potpuno jedinstvo njezine volje s Kristovom. Drugi je temelj u principu, koji je, kako vidjesmo tako čvrsto uglavljen u tradiciji, da je naime Marija s Kristom u čitavom djelu otkupljenja najuže sjedinjena kao prava saradnica i suuzročnica. I kako s jedne strane nema nikoje sumnje, da Kristovo otkupno djelo imade karakter zasluge, a s druge strane, da je Marija u čitavom djelu otkupljenja s Kristom najuže združena sačinjavajući s Kristom jedan jedinstveni, adekvatni uzrok spasenja, slijedi, da i Marijina saradnja kod otkupnog djela imade karakter prave zasluge.

U papinim je riječima također označen objekt i narav Marijine zasluge. Predmet je Marijine zasluge sve ono, što je zaslužio Krist. On je dakle tako širok kao i Kristovo otkupljenje, to jest proteže se na sve ljude i na sve milosti.

Ovu je nauku jasno naučavao već i sv. Alfonso.⁷⁰ Tvrdnju naime, da je Bl. Dj. Marija od prvoga časa života imala više milosti i svetosti, nego li svi ostali sveci zajedno, dokazuje sv. Alfonso time, što je ona od početka imala službu posrednice. Posrednica je pak Marija zato, što je, kako uče sv. oci i bogoslovi, svojim zagovorom i zaslugom po primjerenosti (merito de congruo) čitavome čovječanstvu zaslužila otkupljenje. Kaže se, izlaže dalje sv. Alfonso, zaslugom po primjerenosti, jer je samo Isus Krist naš posrednik putem pravednosti i zaslugom po pravdi (pripadnosti, pripadanju) primijevši svoje zasluge vječnom Ocu, koji ih je primio za naše spasenje. Marija je naprotiv posrednica po milosti putem zagovora (intercessio) i zasluge po primjerenosti (meritum de congruo) primijevši Bogu, kako kažu bogoslovi sa sv. Bonaventurom, svoje zasluge za spasenje sviju ljudi. Bog ih je po milosti primio sa zaslugama Isusa Krista. Tako evo i po sv. Alfonsu Marijina saradnja kod otkupljenja imade karakter zaslužnog djela.

⁷⁰ Glorie di Maria; op. ascet. V. I. p. 167—168.

Odličan je tomu svjedok također Ambrosius Catharinus⁷¹ O. P. († 1553.). Govoreći o sličnosti među Kristom i Adamom, Marijom i Evom navodi tri načina tjelesnog proizvođenja, čemu odgovaraju tri načina duhovnog rođenja. Adam je od samog Boga stvoren iz zemlje, Eva je bez majke izvedena iz Adama, a svi se ostali ljudi rađaju od oca i majke. Tako je Krist Božjim djelovanjem rođen od Marije, Marija je duhovno izašla iz Kristova rebra, dok je spavao na Križu, a svi se drugi ljudi preporođaju iz Isusa i Marije. Ambrosius Catharinus naime kaže: »Upoznaj dakle u tom prvo rađanje duha naime Krista iz Marije — upoznaj ovo drugo duhovno rađanje Djevice, koje ispovijedamo, koje je bilo iz Hrista, ne od nje same i djelovanjem vlastitoga rođenja. A ipak iz nevinosti kao što on, i iz njegovog rebra, to jest: iz njegove hrabrosti i moći milosti, kojom je bio jak kod oca, zato da se odanle može izvesti pomoć slična njemu, to jest: sasvim nevina za preporođanje drugih. I kako je lijepo tada izvedena, kada je onaj muž pao u san, da razumiješ, da je i Djevici bio potreban Kristov križ — upoznaj treći način duhovnog rađanja, koje je zajedničko svim ostalima, jer se dogodilo nakon što je počinjen grijeh i nakon što je nadošla smrt. Zato je ovo rađanje iz jednog i drugog, to jest iz muža i žene, Krista i Marije. Premda je njih dvoje bilo sasvim nevino (Marija je doduše bila takova po samom Kristu) ipak su naše grijehe natovarili na sebe i nama poradi svojih kazna zaslužili spasenje. Najprije je ipak i na poglaviti način Krist kao muž, zatim kao žena djevica sama.«

Ferdinando Quirin de Salazar opet kaže: »Odvažno rekoh, da Krist nije ništa bilo nama bilo samoj Djevici stekao svojim zaslugama po pripadnosti (ex condignitate) što ne bi i Djevica Bogorodica isprosila po prikladnosti (ex congruitate).«⁷²

Da je Bl. Dj. Marija zaslugom primjerenosti (merito de congruo) zaslužila čovječanstvu sve ono, što je Krist zaslužio

⁷¹ Disputatio pro immaculata Dei Genitricis conceptione. Lib. 3, persuasio 14: pag. 30. Opuscula, Lugdini, 1542.

⁷² Defensio pro immaculata Deiparae Virginis conceptione, c. 21. n. 7.

zaslugom po pravednosti (*merito de condigno*) slijedi također iz naravi zasluge po primjerenosti, iz analize razloga, zbog kojeg Bog zaslugu po primjerenosti prima i iz stvarnog milosnog stanja, u kojem je bila Bl. Djev. Marija. »Kaže se za nekoga, da ima zaslugu samo po prikladnosti, kaže sv. Toma, kad te jednakosti (t. j. između nagrade i zaslužnog čina, na temelju pravog procjenjivanja) nema, nego se, jedino na temelju darežljivosti darivatelja, podjeljuje dar, kakav se pristoji darivatelju.«⁷³ Razlog opet, zašto Bog zaslugu po primjerenosti prima, vidi se iz ovih riječi sv. Tome: »Budući da čovjek u stanju milosti ispunjava volju Božju, prikladno je, da, na temelju srazmjernosti prijateljstva, Bog ispuni volju čovjeka i da spasi drugoga, premda bi katkada mogla biti na putu zapreka sa strane drugoga, čije opravdanje želi neki svetac.«⁷⁴

Uzmemo li sada, da je Bl. Djeвица Marija bila prepuna milosti i najsavršenije ispunjala u svemu volju Božju te zacijelo punom dušom željela i htjela spasenje sviju ljudi, onda nemamo razloga da opstojnost ove zasluge kod nje zaniječemo. Moglo bi se dakako prigovoriti, da izneseni teološki argumenat nikako ne podaje dovoljnog razloga za ovako široku tvrdnju, da je naime Marija zaslugom po primjerenosti (*merito de congruo*) zaslužila sve, što je Krist zaslužio zaslugom po pravu (*merito de condigno*). No uoči li se načelno stanovište Marijino u djelu otkupljenja, da je ona naime s Kristom, kako prije vidjesmo, u djelu otkupljenja najuže združena kao uska saradnica i prava suuzročnica, onda poteškoća otpada. Kako god je dakle široko djelo otkupljenja, ono je u čitavom svom opsegu predmet, koji je s Kristom vršila Bl. Dj. Marija. Njezine se dakle i zasluge protežu na čitavo otkupno djelo, jer je dolikovalo, da Bog toga ne uskrati onoj, koju je odabrao i odredio da bude s Kristom združena kao nerazdruživa saradnica otkupljenja. Trebalo bi doista navesti teške razloge, da se Bl. Djeviци zaniječe ovaj način saradnje kod otkupljenja, kad s druge strane postoje svi razlozi, koji za tu saradnju govore. Ta imala je milosti, koje ju za zasluge osposobljuju, više nego svi ljudi zajedno. Budući pak, da je po odredbi Božjoj s Kri-

⁷³ II. Sent. d. 27. q. 1. art. 3.

⁷⁴ I—II. q. 114. art. 6.

stom združena, da bude saradnica otkupljenja, nema nikoje sumnje, da je i njezina volja bila najuže sjedinjena s Kristovom tako, da je ono htjela, što hoće Krist: onamo upravljala svoje čine, kuda ih je upravljao Krist. Jer je pak Krist sve svoje čine onamo upravljao, da s njima zasluži čovječanstvu otkupljenje i milosno blago, nema nikoje sumnje, da je i Marija kao najuže združena s Kristom sve svoje zaslužne čine upravljala na otkupljenje roda ljudskoga. I volja Marijina i svetost njezina podaju stoga čvrsti oslon za tvrdnju, da je Marija nama zaslužila, dakako zaslugom po primjerenosti (*de congruo*), sve ono, što nam je Krist zaslužio zaslugom po pravdi (*merito de condigno*).

5. Činjenica, što sv. Toma čovjeku u posvećujućoj milosti daje mogućnost zasluge po primjerenosti (*de congruo*) samo s obzirom na prvu milost drugoga čovjeka, ne čini nikoje teškoće. Nitko naime ne će zaniijekati, da je velika razlika između Bl. Djevice Marije i ostalih ljudi. Ona je, kako vidjesmo združena s Kristom baš u koliko je otkupitelj te stoga pred svim svecima imade specijalno mjesto, a dosljedno i posebnu mogućnost zasluge.

6. Na pitanje, što je sve predmet Marijinih zasluga, odgovaraju neki bogoslovi, da nam je Marija zaslužila samo primjenu — *applicationem* onih milosti, koje nam je zaslužio Krist.⁷⁵ No time čini se nije dosta označena Marijina zasluga. Marija nam je naime zaslugom po primjerenosti (*de congruo*) zaslužila sve ono, što nam je zaslužio Krist. No Krist nam je zaslužio ne samo primjenu milosti, nego samu milost. Stoga i za Bl. Dj. Mariju treba reći, da je zaslužila samu milost. Svojom dakle saradnjom u otkupljenju Bl. Dj. Marija stekla je i zaslužila ne samo primjenu nego i same milosti, ne dakako zaslugom po pravdi nego po primjerenosti, dok dakako sada na nebesima, kao što ćemo to kasnije vidjeti, Marija kod upravljanja zasluženim otkupnim blagom sudjeluje tako, da svojim zaslugama i prošnjama stiče dijeljenje i primjenu sviju milosti, koje se čovječanstvu daju.

7. Nekoji bogoslovi hoće da zaniječu Bl. Dj. Mariji mogućnost izložene zasluge bojeći se, da se time ne umanje Kristove

⁷⁵ Tako i Scheeben (*Dogmatik*, III. 1882 p. 603 n. 1792).

zasluge. No, ova je bojazan neopravdana. Ako se naime uzme pred oči, da je zasluga Bl. Dj. Marije, o kojoj raspravljamo, ne zasluga po pravdi (*meritum de condigno*) nego zasluga po primjerenosti (*de congruo*) i da je moć ovako zaslužiti dana Bl. Djevici Mariji po Kristovoj zasluzi, onda je očito, da se Kristova zasluga nipošto ne umanjuje nego naprotiv uvećava, jer se Kristovoj zasluzi daje tolika odlika i moć, da je kadra svoj utjecaj proširiti i na Bl. Dj. Mariju i to tako, da se Marijina zasluga utjecajem Kristove zasluge proteže na sav okvir Kristova otkupljenja.

Jednako nema teškoće u tome, što je zasluga Marijina vremenski bila prije Kristove muke i smrti ili u isto vrijeme s njome. Bl. Dj. Marija mogla je naime imati moć zasluživati i prije Kristove smrti, ali ne neovisno od nje, nego snagom i uplivom Kristove zasluge, koja je izvor svake milosti. Time dakako spomenuta teškoća otpada.

8. Kad pak nastaje pitanje, kojim je zaslužnim činima Bl. Dj. Marija zaslužila otkupljenje i otkupne milosti, onda je odgovor analogan odgovoru na pitanje o Kristovim zaslugama. Kao što je naime Krist — košto smo to već prije opetovano spomenuli — sve svoje čine upravljao za spasenje roda ljudskoga, tako je i Marija sve svoje čine upravljala kao djela zaslužna za otkupljenje. Ali kao što je Krist po Očevoj volji formalno zaslužio otkupljenje tek mukom i smrću, tako je i Marija postala najuža saradnica otkupljenja i to otkupljenje s Kristom zaslužila upravo svojom patnjom, bolima i žrtvom sjedinjenom s Kristovom mukom i smrću.

Evo širokog okvira Marijinih zasluga uopće, a napose onih, koje izviru iz njezinog zajedničkog trpljenja s Kristom u njegovoj mucu i smrti.

III. No Marijina saradnja u otkupljenju imade također karakter prave zadovoljštine. Nju je prinijela preko svoje muke i bolova, svoje supatnje i sućuti s Kristom u njegovoj mucu i smrti.

Da laglje shvatimo i dokažemo svoju tvrdnju, treba da ponajprije uz ono, što već rekosmo, još nešto kažemo o zadovoljštini.

1. Zadovoljština je, kako već prije spomenusmo, nadoknada, popravljajanje nanese nepravde. Ako je nadoknada jednaka nepravdi, zove se zadovoljština po pravdi, po pripadnosti (de condigno). Ako pak zadovoljština nije jednaka nanesej nepravdi, nego je samo Bog iz svoje veledušnosti prima i s njom se zadovoljava, zadovoljština je onda po primjerenosti, po prikladnosti (de congruo).

Zadovoljština je nadalje prva ili druga. Prva je zadovoljština ona, koja prečiće svaku drugu zadovoljštinu, tako te sve druge zadovoljštine imaju svoju snagu i moć jedino iz prve.

Iz ovog je očito, da je jedino Kristova zadovoljština apsolutno prva, dok su sve ostale zadovoljštine, ne isključivši ni eventualnu zadovoljštinu Bl. Dj. Marije, drugotne.

Zadovoljština konačno može biti općenita ili partikularna. Općenita može biti u dvostrukom smislu: ili zato, jer joj je učinak općenit t. j. ako zadovoljština nadoknađuje svu nepravdu Bogu nanešenu: i grijeh i kazan za grijeh; ili je općenita zato, što je ona počelo, princip, na koji se oslanjaju i crpe snagu sve druge zadovoljštine, koje se možda Bogu prinose. Općenitoj zadovoljštini u prvom smislu stoje u protimbi partikularne zadovoljštine, koje se prinose u ime kazne, koja je povezana s grijehom. Kristova je zadovoljština univerzalna u jednom i u drugom smislu.

Zadovoljština, za koju tvrdimo da je imade kao svoju odliku muka, trpnja i sućut Bl. Dj. Marije, nije dakako zadovoljština po pravdi (de condigno) nego po primjerenosti (de congruo). Ta zadovoljština nadalje nije prva nego druga. No ma da je ta zadovoljština drugotna, razlika je ipak između zadovoljštine Bl. Dj. Marije i zadovoljštine ostalih svetaca, koja je također drugotna, u tome, što je zadovoljština Bl. Dj. Marije, iako je prema Kristovoj zadovoljštini drugotna, ipak prema zadovoljštinama ostalih svetaca u neku ruku prvotna, jer svi ostali sveci imaju mogućnost dati zadovoljštinu jedino snagom i uplivom Kristove zadovoljštine po pravdi (de condigno) i zadovoljštine Bl. Dj. Marije po primjerenosti (de congruo). Kristova je zadovoljština prema tome apsolutno prva, dok je Marijina zadovoljština relativno prva t. j. samo u odnosu prema zadovoljštini ostalih svetaca. Marijina zadovoljština jest ta-

kođer općenita. Općenita je naime ponajprije s obzirom na učinak. To jest zadovoljština Bl. Dj. Marije ne proteže se kao zadovoljština ostalih svetaca samo na oproštenje kazne, nego je njezin objekat ne samo kazna nego i krivnja. Kad se pak pita, da li je Marijina zadovoljština općenita i u tom smislu, što bi iz nje svoju snagu crpile sve ostale zadovoljštine, onda treba odgovoriti s nekom distinkcijom. Marijina je zadovoljština zacijelo općenita u tom smislu, što sve partikularne zadovoljštine ostalih ljudi imaju svoju snagu samo u ovisnosti prema Mar. zadovoljštini, koja s Kristovom zadovoljštinom čini jedinstveno počelo, odakle sve zadovoljštine primaju svoju snagu, ali nije općenita apsolutno, jer i sama Marijina zadovoljština, koja je po Ocu određena da bude supočelo Kristove zadovoljštine, imade ipak svu svoju snagu iz zadovoljštine Kristove. Dakako govoreći o Kristovoj zadovoljštini prema Bl. Dj. Mariji treba da istaknemo, da se Kristova zadovoljština za Mariju ne smije da razumije tako, kao da je Krist zadovoljio za kakav Marijin grijeh, nego tako, da je Kristova zadovoljština bila za bl. Djevicu Mariju počelo, odakle je i ona sama imala tu mogućnost, da može zadovoljiti za druge.

2. Iz ovoga što rekosmo, posve se očito vidi mogućnost saradnje Bl. Dj. Marije kod djela otkupljenja na način zadovoljštine, budući da se u toj suzadovoljštini ne nalazi ništa, što bi bilo u protimbi s Kristovom časti, dostojanstvom i službom. Ta Krist je sam i jedini prinio zadovoljštinu po pravdi, a Marija samo po primjerenosti (*de congruo*). Marijina zadovoljština nadalje, iako je s obzirom na zadovoljštine drugih ljudi prva, i u vezi s Kristovom zadovoljštinom njihovo počelo, ali ipak pretpostavlja Kristovu zadovoljštinu kao prvu, od koje : Marijina zadovoljština imade svu svoju vrijednost. Marija je dakle mogla zbog vrijednosti, koja je iz Kristove zadovoljštine sašla na njezinu zadovoljštinu, u zajednici s Kristom i to samo *de congruo* — po primjerenosti, zadovoljiti za učinjene grijehe čovječanstva.

Mogućnost ove saradnje u skladu je također s onim, što o zadovoljštini govori sv. Toma. On veli: »U koliko su također dva čovjeka jedno u ljubavi, jedan za drugoga može zadovoljiti« (S. th. III. q. 48, a. ad 1). Na drugom opet mjestu kaže:

»Neka zadovoljština može se na dva načina nazvati dostatnom: na jedan način savršeno, kad je razmjerna (condigna), na drugi način može se reći, da je zadovoljština čistog čovjeka (puri hominis) dostatna nesavršeno, naime prema prihvaćanju onoga, tko je s njom zadovoljan, makar i nije razmjerna (condigna); a budući da sve nesavršeno pretpostavlja nešto savršeno, da ga podržava, biva, da svaka zadovoljština čistog čovjeka imade djelotvornost od Kristove zadovoljštine.«⁷⁶

3. Za ovu Marijinu zadovoljštinu, čiju smo mogućnost izložili, treba da navedemo nekoliko svjedočanstva. Sv. Bernardo veli: »Stoga trči Eva k Mariji, majka kćerki, kći neka odgovara za majku, ona neka skine sramotu smrti, ona neka o c u z a m a j k u z a d o v o l j i, jer gle ako je muž pao po ženi, ne diže se nego po ženi.«⁷⁷

Ferd. Quir. de Salazar nadovezuje na ove riječi ovako: »Treba vagnuti one riječi: Neka ona za majku zadovolji, koje djelomice uzdižu, djelomice tumače način i narav, kako je Djeвица Evinu štetu i nepravde našem rodu nanešene opet popravila. Znače naime, da je ona svojim zaslugama za materin postupak prinijela zadovoljštinu (satisfactionem obtulisse) ne doduše razmjernu (condignam) i jednaku (aequalem) ali ipak prikladnu (congruam) i bar neku (aliqualem). Spomenut ćemo još neke dokumente. Tako Alberto Veliki⁷⁸ ispitujući, da li je Bl. Dj. Marija imala redove kaže: »Pita se, zašto se žene ne promiču u svete redove? Ako se kaže, da je to zbog istočnog grijeha, koji je porširen po Evi, ne čini se, da bi to moglo stajati, jer je za onaj grijeh zadovoljila Bl. Djeвица.« Kraj ovih izričitih svjedočanstva, imade ih toliko, koja tu nauku sadrže virtuelno i uključivo: Ako je naime Bl. Dj. Marija baš svojom mukom i sutrpnjom izvršivala službu saradnice u otkupljenju, ako je trpjela baš zato da pripomogne spasenju, onda slijedi, da je u samoj ovoj sutrpnji nužno ostvaren pojam zadovoljštine, jer baš u tom stoji spasenje, što je otkupnim djelom dana zadovoljština uvrijedenom božanstvu.

⁷⁶ III. P., q. 1, art. 2, ad 2.

⁷⁷ Homilia 2, 3 super »Missus est«: M. L. 183, 62; Breviar. Rom 11. febr. lectio 7.

⁷⁸ Mariale q. 42. p. 80.

O Marijinoj zadovoljštini svjedoče stoga sva ona mjesta, koja govore o njezinoj suradnji kod otkupljenja po mucu i patnji sa Sinom.

U potvrdu ovoga treba navesti riječi Sv. Alberta Velikoga:⁷⁸ »Bl. Dj. Marija uzeta je za pomoćnicu spasenja (in auxilium salutis) i u dioništvo kraljevstva (regni consortium): ona je naime sama zajedno trpjela, dok su se službenici razbjegli. Stoga je i ona jedina zadobila dioništvo kraljevstva, koja je bila pomoćnica u radu, prema onome: »Načinimo mu družicu sličnu njemu«. Sutrpnja je Marijina bila prema tome dio službe, koju je ona primila kao pomoćnica spasenja i nema sumnje, da se takvoj trpnji i mucu ne može zanijekati snaga i moć zadovoljštine. (Gl. Bittremieux: De Mediatione universalij p. 58).

Nema također nikoje sumnje, da se karakter zadovoljštine barem uključivo pridjeva Marijinoj trpnji u izjavama rimskih biskupa. Tako Leo XIII. kaže, da je Bl. Dj. Marija svojom patnjom postala dionica »l a b o r i o s a e p r o h u m a n o g e n e r e e x p i a t i o n i s.« Ona se je, kako ističe Pijo X., trpeći s Kristom veselila, što joj se jedina žrtvuje za spasenje roda ljudskoga. Ona je, kako kaže Benedikto XV., umirući tako reći sa Sinom žrtvovala njega božanskoj pravdi. U svim je tim izjavama zacijelo sadržan i priznat u Marijinoj saradnji pojam zadovoljštine.

4. Protiv mogućnosti Marijine saradnje u djelu otkupljenja na način zadovoljštine iznose se nekoje teškoće, koje treba da riješimo. Pozivaju se ponajprije na karakter smrtnog grijeha. Smrtni grijeh imade u sebi neizmjernu zloću. Kao zadovoljština za takav grijeh potrebna je dosljedno neizmjerna zadovoljština, a nije i ne može biti dostatna ograničena zadovoljština, pa bila ona i Bl. Dj. Marije.

Nema nikoje sumnje, da je po principu pravde za smrtni grijeh kao neizmjerno zlo potrebna neizmjerna zadovoljština. No baš zato i rekosmo, da Marija nije mogla za grijehove čovječanstva zadovoljiti po pravdi (de condigno). Ali nitko ne može zanijekati, da Bog nije mogao njezine trpnje primiti kao zadovoljštinu po primjerenosti (de congruo).

⁷⁹ Mariale q. 43 § 2. p. 85.

No baš u vezi s ovom teškoćom nužno se rađa druga, u kojoj se tvrdi, da je Marijina zadovoljština posve nepotrebna, jer je Kristova zadovoljština bila ne samo dostatna nego i preobilna.

Bez sumnje nije Marijinu zadovoljštinu trebalo za to davati, da Kristova zadovoljština dobije što god na vrijednosti. Ali nitko ne može reći, da se ta zadovoljština nije mogla pridodati i da se de facto nije dodala i to u tu svrhu, da se ispuni odredba Božja, kojom je Bog htio, da se u ekonomiji spasenja zbog našeg većeg dobra savršenoj i potpunoj Kristovoj zadovoljštini doda nesavršena zadovoljština Marijina te da ta Marijina zadovoljština s Kristovom čini jedinstveni princip i uzrok s obzirom na spasenje roda ljudskoga.

IV. Dokazujući, da je Bl. Dj. Marija svojom trpnjom i bolovima sudjelovala kod našeg spasenja na način zasluge i zadovoljštine, označili smo dva različita načina djelovanja. Zadovoljština naime ide za tim, da se ukine i poništi krivnja, a zasluga za tim, da se steknu milosti.

No treba još da dokažemo, da je Marijina suradnja u otkupljenju, osobito njezina muka, bol i sućut imala na sebi karakter pravog otkupa i žrtve, košto to treba reći za Kristovu muku i smrt. No ističući, da Marijina suradnja imade na sebi karakter žrtve i otkupa ne ćemo time reći, da su to dva nova načina djelovanja, kojima je postignuto naše spasenje, nego samo to, da je Marijino djelo, koje je povezano s Kristovim uzročilo naše spasenje na način zadovoljštine i zasluge, imade na sebi pravi karakter žrtve i otkupa.

Marijina dakle saradnja u otkupljenju osobito preko njezinih bolova i muke, imade na sebi karakter pravog otkupa, dosljedno Marija je naša suotkupiteljka.

1. Otkup, otkupljenje (redemptio) može se uzeti u dvostrukom smislu. U širem smislu znači čitavo djelo otkupljenja, i to promatrali mi to djelo pod svim njegovim obzirima (u koliko je naime zadovoljština, zasluga, otkupljenje i žrtva), ili samo pod nekojim n. pr. u koliko je zasluga, žrtva i t. d.

U formalnom i strogom smislu označuje otkupljenje posve određeni pogled i obzir, pod kojim promatramo Kristovu muku. Znači naime isplatu cijene prinešene Bogu Ocu za oslobođenje roda ljudskoga iz ropstva đavolskoga.

Stoga se i riječi »otkupitelj i suotkupiteljica« mogu uzeti u dvostrukom smislu.

2. Nema nikoje dvojbe, da se naziv »suotkupiteljica« u širem smislu, u koliko naime znači otkupljenje uopće, bez svake teškoće može pridijevati Bl. Dj. Mariji, jer je ona po svojoj trpnji s Kristom i u ovisnosti prema njemu stvarno sudjelovala kod spasenja ljudi.

Međutim po mišljenju nekih bogoslova⁸⁰ bio bi dovoljan razlog za ovaj naziv ne samo ova spomenuta saradnja kod otkupljenja nego i saradnja u mnogo širem smislu, u koliko je Marija bilo na koji način sudjelovala kod otkupljenja, n. pr. davajući privolu za Spasiteljevo utjelovljenje, zatim začešći samog Spasitelja, hraneći ga i čuvajući ga za buduće otkupljenje u formalnom i strogom smislu. S pravom bi se dakle Marija zvala suotkupiteljica i onda, kad bi bila izvršila samo onaj dalji utjecaj i ne bi bila sudjelovala kod samog otkupnog čina.

3. Međutim za nas je važno pitanje, da li je Bl. Dj. Marija naša suotkupiteljica u formalnom smislu, t. j. da li je imala dijela u samom plaćanju one cijene, koja je bila određena, da se dade Bogu Ocu za naše oslobođenje iz ropstva đavolskoga.

I baš s obzirom na ovo pitanje odgovaramo, da je Bl. Dj. naša suotkupiteljica u pravom i formalnom smislu, u koliko je sudjelovala baš kod samog davanja i plaćanja cijene za naše oslobođenje. U tom smislu baš i njezina muka i sutrpnja imaju karakter suotkupljenja u formalnom smislu.

Ova je tvrdnja ponajprije očita iz temeljnog mariološkog principa, da je Bl. Dj. Marija s Kristom najuže sjedinjena u službi otkupljenja. Spasiteljna naime služba uključuje u sebi otkupljenje u pravom i formalnom smislu. Slijedi dakle, da je Marija bila združena s Kristom i u toliko, u koliko je spasenje provedeno na način otkupljenja u pravom i formalnom smislu. Slijedi nadalje, da je i Marijina trpnja imala na sebi karakter suotkupljenja.

⁸⁰ Gl. M. Bover: *B. V. Maria hominum Coredemrix. Gregorianum* p. 570 Anno VI.; E. Campana: *Maria nel dogma catholico. Torino, Roma 1923, p. 152—154.*

Tradicija i crkveno učiteljstvo također bilo izričito bilo ekvivalentno govori o Bl. Dj. Mariji kao našoj suotkupiteljki u formalnom smislu.

Uz ona mnogobrojna svjedočanstva o Mariji kao suotkupiteljki, koja već navedosmo kao dokaz načelne Marijine suradnje kod djela otkupljenja (Gl. Bog. Smotra br. 3. g. 1927. str. 344 i 346), navest ćemo još samo neka.

Bernardin de Busti ovako nagovara Bl. Dj. Mariju: »Otkupiteljko (Redemtrix) svemira — o Osvojiteljko (Recuperatrix) izgubljenog svijeta« (Mariale Ed. 1513.). Grgur de Rhodes kaže: »Bog je preodređujući Mariju naročito namjerio ljudima dati kraljicu, odvjetnicu, majku, otkupiteljicu, posrednicu« (Theol. Schol., tract. 8, disp. unica, q. 1. sect. 4, § 1) I opet: »Treba čvrsto držati, da se Marija Bogorodica može u uskom, istinitom i pravom smislu zvati otkupiteljicom ljudi, ali ipak manje glavna (principalis) i uopće manje prava (propria) nego Krist. To izričito tvrde sv. Oci« (Ib., q. 5, sect. 3, § 1). Kornelije a Lapide: »Treba da priznamo njoj golemu neku milost, kojom je Božjom milošću učinjena nepogrešivom, odvjetnicom, posrednicom i otkupiteljicom sviju ljudi« (In Eccli., 24, 12). Filip de Harveng: »Dolikevalo je, da Djevica bude ona, koja je otkupljivala svijet, jer je Djevica bila ona prva roditeljka, koja je upropastila čitav svijet (M. L. 203, 520). Isticanje otkupiteljke ili suotkupiteljke, kako vidjesmo, tako je snažno i često, da se bez ikakve dvojbe pojmu otkupiteljke odnosno suotkupiteljke, koji se pridjeva Mariji, imade dati formalno njezino značenje t. j. plaćanje cijene, za koju je dano oslobođenje i spasenje. I zacijelo dokumente tradicije ne bi pravo i dovoljno protumačio onaj, koji bi tvrdio, da se Marija samo zato zove suotkupiteljka, jer je dragovoljno pristala na Kristovo utjelovljenje. Jer iako možda imade mjesta, gdje se Marija zove otkupiteljka samo zato, jer je pristala na utjelovljenje, a ono imade opet toliko mjesta, gdje je to nemoguće reći, jer se Marija zove suotkupiteljkom upravo zato, što je s Kristom saradivala kod otkupa pod križem, svojom mukom i supatnjom. Tako primjerice sv. Antonin izričito kaže: »Bila je pomoćnica otkupljenja po zajedničkoj patnji (per compassionem) [Summa, p. 4, tit. 15, c. 20, § 14; ed. Venetiis 1740, t. 4.

pag. 1064]. Mi međutim polazimo i dalje te kažemo, da nam i oni nazivi Marije kao suspasiteljke, koji joj se pridijevaju zato, jer je pristala na utjelovljenje, opravdavaju tvrdnju, da je ona suotkupiteljka u pravom i formalnom smislu, saradujuć s Kristom u samom podavanju otkupne cijene. Ne smije se naime zaboraviti, da je čitavo naše spasenje jedinstveni nedjeljivi čin, koji je započeo utjelovljenjem, nastavljen mukom i smrću, kojom je Krist zadovoljio Ocu i zaslužio naše opravdanje, produžen dijeljenjem milosnog blaga s nebesa, a završetak će imati na koncu svijeta, kad će Sin predati kraljevstvo u ruke Oca. To je istina, koja je u dokumentima objave veoma očita, a koju ćemo natanje objasniti govoreći o Mariji kao djeviteljki sviju milosti. Ako je dakle spasenje u moralnom smislu jedan jedinstveni, nedjeljivi čin, a Marija je, kako i malo prije spomenusmo, određena da s Kristom bude u spasenju najuže sjedinjena, onda slijedi, da je Marija sudjelovala ne samo kod jednog dijela nego kod čitavog spasiteljnog djela, dakle i kod onog čina, kojim se kao otkupnom cijenom formalno sticao otkup čovječanstva. Budući pak, da je naše otkupljenje po Očevoj volji formalno provedeno u muci i smrti Spasiteljevoj, slijedi, da je i Bl. Djevica Marija najformalnije sudjelovala kao suspasiteljka upravo pod križem te nas tamo s Kristom zajedno otkupila. »Ona je, kako kaže Pesch,⁸¹ od početka sudjelovala kod djela otkupljenja; ali budući da je kruna ovoga djela bila smrtna muka Spasiteljeva, to je posve odgovaralo Marijinu stajalištu, da kod svršetka djela jednako sudjeluje kao i kod početka.«

Marija je dakle po svjedočanstvu tradicije imala dijela u plaćanju otkupne cijene, ona je stoga suotkupiteljka u pravom i formalnom smislu.

4. No promatrajući Marijinu suradnju kod otkupljenja u formalnom smislu namiće se važno pitanje. Nema naime nikoje sumnje, da je Marija stojeći pod križem, i združena s Kristom u djelu spasenja, ponajprije samoga Krista, koji je sebe žrtvovalao kao cijenu za oslobođenje roda ljudskoga, i sama žrtvovala Ocu za istu svrhu. Marija je nadalje zajedno s Kristom, koji je

⁸¹ Die selige Jungfrau Marija, die Vermittlerin aller Gnaden p. 138.

sebe, svoje bolove i svoju smrt žrtvovao za otkup svijeta, žrtvovala za otkup svijeta i svoje vlastite bolove, koje je trpjela pod križem. Pitanje je, da li je u ovoj jednoj i drugoj Marijinoj saradnji ostvaren formalni pojam otkupljenja. O prvoj saradnji nema nikakve sumnje. Kristova je muka uistinu naše spasenje prouzročila na način otkupa, u koliko je Krist svome Ocu žrtvovao krv svoju za oslobođenje čovječanstva. Ta »otkupljeni smo skupocjenom krvi kao jaganjca neokaljanoga Krista«; »opravdani smo u krvi njegovoj«; »kupljeni smo velikom cijenom«. Bl. Dj. Marija pako stojeći pod križem, na kojem je Krist ovu žrtvu prinio, i stojeći ondje kao družica u otkupnom djelu, kao Nova Eva, pomoćnica Novome Adamu, ona je zajedno s Kristom, istu cijenu, koju je prinio Krist, i sama prinijela, i to za isti cilj naime za oslobođenje čovječanstva. Ona se dakle s pravom zove suspasiteljka, u koliko je kao Bogom određena saradnica otkupljenja Sina svoga žrtvovala za oslobođenje svijeta. Tu je istinu također divno potvrdila tradicija. Sv. Bonaventura⁸² primjerice kaže: »Ova (Djevičica) je naša nada, koja plaća tu cijenu. A nema nikoga, tko bi mogao vratiti Bogu čast, koja mu je oteta, osim Krista. I blažena Djevičica poštiva i vraća Bogu otetu čast. Ona je majka, koja pristaje, da se Krist prinese kao cijena. Abrahame, htio si prinijeti svojeg sina, ali si prinio ovna! No slavna djevičica prinijela je svojega sina.« Na drugom opet mjestu veli: »Ona žena, naime Eva, goni nas od raja i prodaje; ova nas natrag vodi i kupuje.«⁸³ Sv. Alberto Veliki pako kaže: »Samog je sina svog i Sina Božjega, pod samim vlastitim likom, u kojem ga je rodila, za sve nas u njegovoj mucij (Bl. Djevičica) Bogu prinijela na temelju njegovog dragovoljnog pristajanja.«⁸⁴

5. No drugo je pitanje, da li se Bl. Dj. Mariju može nazivati suotkupiteljkom i zato, što je vlastite bolove, koje je čutjela zbog Kristove muke, prinijela Bogu kao cijenu za spasenje roda ljudskoga. Na ovo pitanje također najveći dio bogoslova odgovara pozitivno.

Dokaz za tu istinu nalaze u tome, što je svojim bolovima Bl. Dj. Marija, kako vidjesmo, sudjelovala kod našeg spasenja

⁸² De donis Spiritus S., collat. 6, n. 16, 17; op., t. 5 p. 486—487.

⁸³ Ib. n. 14. p. 486.

⁸⁴ Mariale, q. 51; p. 97.

na način zadovoljštine. Iz te činjenice zaključuju, da je sudjelovala i kao suotkupiteljka. Da se vidi logika zaključka, treba imati na pameti, da je jedan te isti čin, koji je u jednom obziru čin zadovoljštine, u drugom obziru isto što i plaćanje cijene za oslobađanje i prema tome pravi otkupni čin. Stoga je i sutrpnja Bl. Dj. Marije, koja je u jednom obziru bila zadovoljština, upravo zato u drugom obziru bila plaćanje cijene za oslobađanje te je dosljedno imala pravi karakter otkupnog čina. Da se ovo razumije, treba uočiti vezu između zadovoljštine i otkupljenja. Svaka je zadovoljština neko otkupljenje. Razmatrajući Kristovo otkupljenje ističe to i kardinal Billot⁸⁵ govoreći: »Slično, kad kažem na način otkupljenja, izlažem posebice neki obzir, na koji se treba obazreti u zadovoljštini križa.« I doista tim samim što se zadovoljštinom ukloni uvreda, nastaje oslobađanje od ropstva. Stoga je posve očito sama zadovoljština ona cijena, zbog koje se daje sloboda, otkupljenje. Stoga je i Kajetan rekao: »Zadovoljština imade narav otkupne cijene — Satisfactio habet rationem pretii redemptionis.«⁸⁶

6. Iz svega, što dosada rekosmo slijedi, da je Bl. Dj. Marija uistinu suspasiteljka. I to ne samo u širem smislu, u koliko je bila majka Spasiteljeva, i u koliko bez njezine privole ne bi nikada bila plaćena cijena otkupljenja. Suspasiteljstvo Marijino ne smije se također promatrati jedino pod vidom zasluge po primjerenosti. Time naime nije još ostvaren formalni pojam otkupljenja. Bl. Dj. Marija jest stoga suspasiteljka u formalnom smislu i to: u koliko je platila istu cijenu, koju je platio Krist i u koliko su vlastiti njezini bolovi neka cijena, koju je za naš otkup platila.

7. Protiv izločene nauke iznose se neke teškoće, koje međutim čitavo pitanje još jače osvjetljaju. Jedino je Krist, kažu, naš otkupitelj, jer se u djelima Apostolskim izričito kaže: »I nema ni u jednome drugom spasenja, jer nema drugoga imena pod nebom danog ljudima, u kojem bismo se mi mogli spasiti.«⁸⁷ Spomenuti tekst znači bez dvojbe to, da uz Krista ne možemo pripustiti drugoga prvotnoga i glavnoga (principalis)

⁸⁵ L. car. Billot: De Verbo incarnato Ed. 5. Prati 1912, p. 494.

⁸⁶ Coment. in III. P. Summae S. Thomae q. 48. art. 4.

⁸⁷ Djel. Ap. IV. 12.

otkupitelja, ali ne znači, da Bl. Dj. Marija ne može biti suotkupiteljka drugotna i podređena prvotnom, glavnome otkupitelju. Nema naime nikoje sumnje, da je Krist sam i jedini prvotni otkupitelj, jer je jedino on, i to sâm, prinio i mogao prinijeti takvu cijenu, koja je bila dostatna za naše oslobođenje. Ali nitko opet ne može zaniijekati mogućnost saradnje Bl. Dj. Mariji u ovom plaćanju cijene. Ovo je pogotovo jasno, kad se uzme pred oči, da u riječi: »suotkupiteljka — conredemptrix«, ona čestica »su« ili »con« označuje doduše saradnju u djelu, koje je označeno imenicom, što stoji iza čestice, ali taj »su« ili »con« ni na koji način ne unosi jednaku vrijednost i izjednačenje u službi s onim, s kojim se u službi združuje.⁸⁸

Bl. Dj. Marija — govore nadalje — trebala je i sama da bude otkupljena. Ne može stoga biti suotkupiteljka.

Svakako je Bl. Dj. Marija trebala biti otkupljena. No iz toga samo to slijedi, da nije mogla biti suotkupiteljka sebe same. Ali ne slijedi, da nije mogla biti suotkupiteljka s obzirom na druge. Dakako i ovu odliku suotkupiteljke s obzirom na druge nije imala neovisno od Krista i njegove cijene, kojom smo otkupljeni. Ne smije se nikad zaboraviti, da je cijena, koju je za naše otkupljenje pridonijela Marija, po sebi i u sebi nedostatna te da ona svu svoju vrijednost imade od Kristove cijene otkupljenja. Kad imademo ovo na pameti, ne vidimo razloga, zašto Bog ne bi bio mogao odrediti, da Marijina cijena otkupljenja sačinjava s Kristovom cijenom, od koje imade svu svoju vrijednost, adekvatni princip otkupljenja ostalih ljudi. A da je Bog tako uistinu i odredio, jasno nam svjedoče, kako vidjesmo, dokumenti objave i crkvenoga učiteljstva.

Ne stoji dakako ni ona teškoća, koju iznose protiv Marijina suotkupljenja govoreći, da se time nanosi nepravda Kristovu otkupljenju, koje se u pretpostavci Marijina suotkupljenja, čini nedostatno i nepotpuno. Razlog je očit. Kao što naime Marijina zasluga po primjerenosti nije upotpunjavala Kristove zasluge i njoj dodavala neku vrijednost, nego je Bog zato odredio Marijinu saradnju, da otkupljenje bude primjerenije i prihvatljivije ljudima, tako ni suotkupiteljstvo Marijino ništa

⁸⁸ Gl. I. Bittremieux: De Mediatione universalis, p. 70—81.

ne dodaje cijeni Kristova otkupljenja. Pak kaošto zasluge i zadovoljštine svetaca nijesu nepravda za Kristove zasluge i zadovoljštine, tako nije nepravda ni Marijino suotkupljenje. Što više suotkupiteljstvo po Mariji još nam u veličanstvenijem sjaju prikazuje vrijednost Kristova otkupljenja, koje je tolike moći i snage, da je po njemu Bl. Dj. Marija mogla steći tu odliku, da bude suotkupiteljka drugih.

Govore opet neki bogoslovi, da se o Bl. Dj. Mariji kao suotkupiteljki ne može barem u toliko govoriti, u koliko je ona prinijela Ocu cijenu Kristove krvi. Razlog za ovu tvrdnju nalaze u tome, što se za pojam otkupljenja traži to, da netko kao cijenu otkupa dade ono, što je njegova svojina, a ne ono, što pripada drugome. I upravo zato, kažu, jer je Kristova krv, koju je Marija žrtvovala Ocu, svojina ne njezina nego njezina Sina, slijedi, da se Marija, žrtvujući pod križem Sinovlju krv za otkup svijeta, ne može zbog toga nazvati suotkupiteljka. Na ovu teškoću odgovaramo slijedeće: Za pojam otkupljenja traži se dvoje: plaćanje i cijena. Ako dakle netko kao cijenu otkupa daje nešto, što nije njegovo, ipak imade barem neki dio u otkupljenju i s pravom se zove otkupitelj. On nije doduše prvotni i glavni otkupitelj, jer nije kao cijenu u otkupljenju dao ono, što je njegovo, ali je ipak pravi otkupitelj. Bl. Dj. Marija već na temelju ovoga jest prava suotkupiteljka. Ako je Bl. Dj. Marija već na temelju ovoga suotkupiteljka, koliko više treba to za nju reći, kad uočimo, da je ona, žrtvujući Kristovu krv kao cijenu našeg otkupljenja, žrtvovala nešto, što je bilo na neki način njezino: ona je žrtvovala svog vlastitog Sina. U tom je smislu kazao Benedikt XV.: »Tako je sa Sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo zajedno umrla, tako se za spasenje ljudi odrekla majčinskih prava na Sina i, da zadovolji pravdi Božjoj, koliko se nje ticalo, žrtvovala Sina tako, da se s pravom može reći, da je ona s Kristom otkupila rod ljudski.«⁸⁹

V. Treba da na koncu promotrimo muku i bolove Bl. Dj. Marije, u koliko združeni s Kristovom mukom, koja imade karakter žrtve, i oni nose na sebi karakter žrtve.

⁸⁹ 22. Mart. 1918: cfr. Acta Apost. Sed. t. 10., 1918, p. 182.

1. Da uistinu Marijina bol i muka, združena s boli i mukom Spasiteljevom, koliko ova imade karakter žrtve, i sama imade karakter žrtve, očito je već iz svega onoga, što smo dosada govorili o Marijinoj suradnji u spasiteljnom Kristovu djelu na način otkupa — per modum redemptionis. Dokumenti, koji govore o Mariji kao suspasiteljki, govore ujedno, kako vidjesmo, o Marijinoj saradnji kod prinošenja žrtve.

2. Međutim, da još barem nešto spomenemo!

Sv. Alberto Vel. kaže: »samo sakramenat reda nije primila Djeвица«, ali ipak »jasno je, što god je dostojanstva ili milosti u sakramentima Crkve, punini milosti, koja je bila u Bl. Djevici, ništa nije manjkalo«, nego je ona sve to potpuno posjedovala.⁹⁰

Stoga ako Bl. Djev. Marija nije primila svećeničkog reda, a ona je ipak posjedovala u jednakoj mjeri i na najizvrsniji način ono, što pripada na svećeništvo. Na svećenika pak u prvom redu spada prinositi žrtvu. Krist je vrhovni svećenik zbog žrtve, što ju je u muc i smrti prinio Ocu za pomirenje roda ljudskoga. Bl. Djev. Marija morala je po načelu najužeg združjenja s Kristom i u ovom prinošenju žrtve imati neki stvarni udio te tako na izvrsniji način imade ono, što pripada drugim svećenicima.⁹¹

3. Međutim do tog zaključka dolazimo, kad promatramo Marijin polazak i boravak na Kalvariji. Zašto je išla na Kalvariju? Mogla je ići onamo jedino sa sviješću, da mora zajednički sa Sinom prinijeti žrtvu. Ta do posljednjeg časa, dok nije čula riječi: »Consummatum est«, »stajala je«, kako kaže evanđelje, »uz križ Isusov Marija, majka njegova«. A zašto? Nijedna majka redovno ne će i ne može da prisustvuje ubijstvu svoga sina. Agara je ostavila Izmaela u sjeni drveta i otišla do neke udaljenosti govoreći: »Ne ću da gledam, gdje umire moj sin«. A Marija, koja nije bila uz Sina, dok ga je svjetina slavila i uznosila, svakako hoće da bude na Kalvariji. Nije mu ondje mogla olakšati muke i boli ni išta pomoći. Što više pogled na majku uvećavao je boli Sina, kao što se i Sinovljeve boli odražavale u majčinu srcu. Zašto je dakle ipak išla na

⁹⁰ Mariale, Solutio ad praedicta a quaest. 36 ad 43, § 2; p. 85.

⁹¹ Bittremieux l. c. p. 85.

Kalvariju? Išla je u svijesti dužnosti, da je po Očevoj volji za otkupljenje potrebno, da uz Sinovljeve boli i ona pretrpi i prinese svoje boli. Išla je, da u Kristovoj žrtvi ovrši onaj dio, koji je Abraham imao da ovrši u žrtvi Izakovoj. Ona je po anđelovu navještenju znala, da je postala majka Krista, koji će postati žrtva za otkup svijeta. Zato je došla, da početni: Fiat, kojim je privoljela da rodi Sina za žrtvu i otkup svijeta, bude na Kalvariji obnovljen i dovršen. Zato je i vidimo, gdje pod križem stoji. Nitko iza Krista nije čutio veće boli nego Marija. I ma da je bol njezina golema i beskrajna, moćna da je shrva, sruši i onesvijesti — ona ipak ne gubi odvažnosti i srčanosti, ona stoji — stabat. Stoji, da dragovoljno poput Sina kalvarijsku žrtvu prinese Ocu tako, da se za nju na neki način mogu primjeniti riječi sv. Pavla: »Ne poštedi Sina svoga, nego ga dade za nas.«⁹²

4. No košto je otkupljenje dvostruko: u užem i širem smislu, tako je i žrtva.

Za Bl. Dj. Mariju kažemo ponajprije, da je trpeći s Kristom prinijela Bogu žrtvu za spasenje ljudi u širem smislu, t. j. koliko je u zajednici s Kristom, koji je Ocu prinio svoje bolove i muku, i ona prinijela Bogu vlastite bolove i muke. »Ona je sama«, kako kaže Ernald. Bonaevalis,⁹³ »bez buke, sebe ubijajući, na unutarnjem žrtveniku snašala i drva i vatru i tekućinu. U šatoru naime onom dva bi vidio žrtvenika, jedan u Marijinih grudima, drugi u Kristovu tijelu, Krist je žrtvovao tijelo, Marija dušu. Željela je ona doduše, da krvi duše doda krv mesa svoga — i s Gospodinom Isusom tjelesnom smrću izvršiti misterij našeg otkupljenja, ali to je bila povlastica samo vrhovnog svećenika.«

Teškoća se u ovom pitanju ne može činiti to, što Bl. Dj. Marija nije života i duše svoje položila za ljude. Sv. Alberto Vel.,⁹⁴ da rastumači ove teškoću, kaže: »Niti smeta, što (Djevice) nije svoje duše položila za bližnjega svoga; jer je što više dušu Sina svoga i samog Sina, kojeg je više ljubila nego vlastitu dušu, položila za bližnjega; i vlastitu dušu, kad bi bilo

⁹² Rimlj. 8, 32.

⁹³ M. L. 189, 1694—1695.

⁹⁴ Mar. Resp. ad qq. XLV—XLIX, § II, vol. 37, pag. 147.

nužno, bila bi položila u trpnji, vlastitom voljom, te je nju u mucu Sina raspela sa Sinom: i tako je žrtvovala dvije duše, te tako učinak ljubavi podvostručila.«

5. No drugo je pitanje, da li je Bl. Dj. Marija prinijela ne samo ovu žrtvu u širem smislu, nego da li je sudioništvovala kod žrtve, koju je sam Krist podnio — dakle u žrtvi u strogom smislu riječi. Ova Marijina saradnja kod žrtve u strogom smislu bliža je i dalnja. Kao dalnja saradnja razumijeva se ono djelovanje, kojim je Bl. Dj. Marija pripravljalala žrtvu — hostiju, koja je konačno kao prava žrtva za nas prinesena. Ona je Krista hranila, čuvala i konačno ga kao žrtvu privela k žrtveniku križa. Kao bližu saradnju treba smatrati onaj Marijin čin, kojim je zajedno s Kristom, vrhovnim svećenikom, istu hostiju žrtvovala, koju i Krist, i Bogu Ocu prinijela. Ova je njezina saradnja bila najuža. Ta istu hostiju, koju je prinio Krist, prinijela je i ona i to ne samo u koliko je bila Kristova, nego u koliko je bila i njezina, — njezin Sin. I žrtvovala ga je za otkup čovječanstva.

6. Da je Marija saradivala kod našeg spasenja na način žrtve u strogom smislu riječi, očito je iz sviju onih mjesta, u kojima se za Mariju kaže, da je žrtvovala svoga Sina. Već je sv. Efreem ističe kao dionicu u žrtvi govoreći: »Ti naše pomirište«⁹⁵ i opet: »Pomirište zabludjelih i oslobođenje«.⁹⁶ Da navedemo još neka svjedočanstva! Ernardus Bonaevallis: »Tada bijaše volja Krista i Marije sasvim jedna i jednu žrtvu obojica jednako prinašahu Bogu: Ona u krvi srca, a on u krvi tijela.«⁹⁷ Franjo Suarez: »(Bl. Djevica) je u našem otkupljenju na osobit način sudjelovala. Kao što je naime Krist, po tom, što nas je otkupio, iz naročita obzira, naš Gospodin i Kralj, tako je i Bl. Djevica poradi naročita načina, kojim sudjeluje u našem otkupljenju, kad substanciju daje, kad njega za nas dragovoljno prinosi i kad naše spasenje naročito želi, traži, pribavlja.«⁹⁸ — Sv. Bonaventura: »Nema sumnje, da je Marija muževnom dušom i čvrstom odlukom htjela žrtvovati svoga sina, za spas

⁹⁵ Ephraem Syri opera omnia. Ed. graec. Assemani—Mobarek. Romae 1732—1746. p. 525.

⁹⁶ l. c. 534.

⁹⁷ Mariale, q. 51.

⁹⁸ In 3 p., disp. 22, sect. 2, n. 4.

ljudskoga roda, da se tako Majka posve prilagodi Ocu.«⁹⁹ — Sv. Petar Kanizije: »Zaista je dakle velike stvari učinio Mariji onaj, koji je moćan, da je kao žena stajala uz nevolje i muke Sina i promatrala ih... i ujedno prinašala Krista kao istinsku i živu žrtvu za grijehе svijeta.«¹⁰⁰

Ovu nauku lijepo ističe i sv. Albert¹⁰¹ riječima: »Čin je bogopoklonstva (actus latriae) u izvanjskom djelu glavni u prinašanju, a uzvišeniji u građenju i zidanju hramova: no ovo je čitavo bilo kod Bl. Djevice u najvećem stepenu, koja je od srca i tijela izgradila hram Duhu Svetomu, u kojem je, na tjelesni način boravio Sin Božji, u kojem je sebe samu i u sebi samoj najveću čistoću srca i tijela prinijela Bogu prihvatljivije od ikoje žrtve, šta više, ona je samog sina svog i sina Božjeg, ne kako se kruh i vino u njegovo tijelo prenašase i njemu pod stranim oblicima žrtvovaše, nego u toliko, u koliko se u njenom vlastitom tijelu i krvi u tjelesnom smislu razviјаše, pod samim svojim vlastitim likom, u kojem ga je rodila, na temelju njegovog dragovoljnog pristajanja za sve nas prinijela u njegovoj mucī. Ovom je veledostatnom i veleugodnom žrtvom jedamput prinesenom, Boga sa čitavim rodом ljudskim pomirila. Ovo bijaše bez sumnje najuzvišeniji čin bogopoklonstva u djelu. I tako je jasno, da je Bl. Djevica ovaki čin bogopoklonstva u svakom smislu imala u najvećem stepenu.«

Ovu su nauku također tako divno naglasili sv. Oci pape zadnjih nekoliko decenija.

Tako Leo XIII. veli: »U njenoj prisutnosti i njoj na očigled trebalo je da se ovrši ona božanska žrtva, kojoj je klanicu sama iz sebe ishranila — stajaše uz križ Isusov njegova Matf Marija, koja je ganuta od silne ljubavi prema nama, da nas uzme za sinove, sama svog Sina dragovoljno prinijela božanskoj pravdi.«¹⁰² Pijo X. također lijepo kaže: »Osim toga treba presvetoj Bogorodici ne samo to u hvalu upisati, što je Jedinorođenome Bogu, kad se kanio

⁹⁹ D. 28, art. II. q. II. ad ult.

¹⁰⁰ De Maria V. incomparabili. Lib. 4, c. 26, al. 5; Migne, Summa aurea, 8. pag. 1425.

¹⁰¹ Mariale, q. 51.; p. 117.

¹⁰² Jucunda semper, 8 sept. 1894.

roditi iz ljudskih udova, pružila tvar svojega tijela, da se iz nje priredi žrtva za spasenje ljudi, nego i dužnost, da ovu istu žrtvu čuva i hrani i u određeni čas stavi pred žrtvenik. A kad je sinu došao zadnji čas, stajao je uz križ Isusov njegova majka i ne bijaše samo zaokupljena užasnim prizorom, nego se upravo radovao, što se njezin Jedinac prinosi za spasenje ljudskog roda.«¹⁰³ Benedikto XV. također posve jasno kaže: »Ona je, dok Sin trpljaše i umiraše, trpjela i skoro i umrla s njime, ona se tako za spasenje ljudi odrekla materinskih prava na Sina i tako je, koliko do nje stajao, Sina žrtvovala za blaženje Božje pravde, da se s pravom može reći, da je ona sama sa Kristom otkupila rod ljudski.«¹⁰⁴

Da je Marija sudjelovala kod žrtve u strogom smislu riječi, to jest kod žrtve, koju je sam Krist podnio, očito je također iz temeljnog Mariološkog principa o Marijinoj saradnji kod djela otkupljenja. Formalni čin otkupljenja proveden je upravo na taj način, što je Bogu prinesena žrtva u Kristovom tijelu i krvi. Kod toga dakle čina, kome se formalno duguje otkupljenje, morala je na svaki način sudjelovati i Marija, koja je po dokumentima objave i tradicije prava posrednica i suuzročnica u čitavom otkupnom djelu.

7. Izloživši evo načelno Marijino stanovište u djelu otkupljenja uopće (*redemptio in actu primo*), stanovište naime, po kojem je Marija kako vidjesmo, naša posrednica time, što je kod našeg spasenja sudjelovala kao prava suuzročnica (*con-causa*); izloživši nadalje specijalne, posebne načine, na koje je Marija kao posrednica i suuzročnica otkupljenja u opće, s Kristom u tom otkupljenju saradivala, treba sada da pređemo na izlaganje Marijina posredništva i saradivanja u drugom dijelu otkupljenja (*redemptio in actu secundo*), onog naime otkupljenja, koje se iza Kristove žrtve nastavlja do konca svijeta, a sastoji se u dijeljenju čovječanstvu svijetu onih milosti, koje su nam zaslužene na drvetu križa.

(Nastavit će se).

¹⁰³ Ad diem illum, 2 febr. 1904.

¹⁰⁴ Acta Apost. Sedis, t. 10, 1918, p. 182.